

СТРУКТУРА І ФУНКЦІЇ КОМПЕТЕНТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

Самойленко І.В., Владимірова В.І.

ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія»

Аналізуються поняття "компетентність" і "компетенція", які виступають основними атрибутами компетентісно зорієнтованого навчання у вищій школі.

Ключові слова: компетентність, компетенція, особистість, суб'єкт навчання.

Компетентісний підхід до навчання сприяє формуванню в молодого покоління значної компетентності разом з оволодінням критичним мисленням, методами системного аналізу й багатьма іншими інструментами посилення евристичних і продуктивних можливостей людського мозку [1]. Важливою тезою діяльнісного навчання, що складає основу компетентісного підходу, є те, що здібності особистості розвиваються в діяльності, яку вони обслуговують. Потрапляючи в таку ситуацію, суб'єкт діяльності перебуває в стані підвищеної уваги, відповідальності та мобілізації зусиль у розв'язанні важливих завдань, прийнятті нестандартних рішень, і результатом такої діяльності стає особистий розвиток індивіда. Реалізація компетентісно зорієнтованого навчання спрямована на формування цілісної інтегральної індивідуальності, яка виражається через набуття різноаспектних якісних характеристик. Термін "цілісна інтегральна індивідуальність" був уперше введений психологом В.Мерліним, згодом доповнений та інтерпретований Б. Ананьєвим, О.Леонтьєвим, С.Смирновим. Модель інтегральної індивідуальності складається з трьох "рівнів": організм, індивід, особистість. Безумовно, цікавим є останній рівень - особистість. За концепцією названих вище вчених, основними компонентами рівня "особистість" є характер; здібності; воля; статус [2, с.35]. Передбачається, що розвиток саме цих ознак особистості перебуває в центрі уваги при

впровадженні розвивального, особистісно зорієнтованого й компетентнісного підходів до навчання.

Виходячи з дидактичної специфіки, закладеної в поняття компетентності як педагогічної категорії, вона може характеризуватися і як певний етап у освітньому просторі, і як його остаточний результат - результат освіти.

С. Трубачова доводить, що таке бачення проблеми свідчить про рівневий характер компетентнісного підходу в навчанні, про доцільність визначення певних послідовних рівнів у формуванні компетентностей учасника навчального процесу [3, с.53].

У відомих визначеннях підкреслюються такі сутнісні характеристики компетентності:

- ефективне використання здібностей, що дозволяє плідно здійснювати професійну діяльність згідно з вимогами професії;
- володіння знаннями, вміннями і здібностями, необхідними для роботи за фахом при одночасній автономності та гнучкості в частині розв'язання професійних проблем;
- розвинена співпраця з колегами і професійним міжособистісним середовищем;
- інтегроване поєднання знань, здібностей і установок, оптимальних для виконання трудової діяльності в сучасному виробничому середовищі;
- здатність робити що-небудь кваліфіковано, ефективно в широкому форматі контекстів із високим ступенем саморегулювання, саморефлексії, самооцінки;
- швидка, гнучка й адаптивна реакція на динаміку обставин і середовище.

Розкриємо функції компетентності в структурі особистості, системою яких і визначається структура компетентності. Компетентність виступає умовою розвитку і набуття зрілої форми думок, мотивів, цінностей, спрямованості особистості, яка прагне самоствердитися у власній діяльності,

реалізувати творчий потенціал, проявити свої здібності, здобути авторитет у своїх колег і самої себе. Це свідчить про мотиваційно-спонукальну функцію компетентності. Компетентність активізує пізнавальну й інтелектуальну діяльність особистості. Це виявляється в інтересі до засвоєння накопичених людством знань, розширенні особистістю освіченості, кругозору, ерудиції, спрямованих на перспективний розвиток. У цьому можна вбачати прояв гностичної функції компетентності. Реалізація отриманих знань у практичній діяльності у вигляді вмінь і навичок визначає діяльнісну функцію компетентності в структурі особистості. Компетентність виявляється також у здатності людини до вольових зусиль, мобілізації своїх сил у подоланні труднощів у процесі пізнавальної або професійної діяльності, наполегливості, витривалості, стриманості, що свідчить про емоційно-вольову функцію компетентності в структурі особистості.

Зазначені вище функції забезпечують свідому, вмотивовану поведінку і самореалізацію особистості, підтримують емоційний фон, силу, спрямованість, розвивають уміння розв'язувати життєві та виробничі проблеми.

Оціночне ставлення й усвідомлення людиною своїх знань, поведінки, морального кодексу, інтересів, ідеалів і мотивів, цілісну оцінку самої себе як особистості характеризують ціннісно-рефлексивну функцію компетентності.

Комунікабельність, відкритість до спілкування і збагачення в процесі міжособистісної взаємодії - це результат прояву комунікативної функції компетентності.

Зауважимо, що в цій сукупності функцій системоутворювальною виступає діяльнісна функція, оскільки компетентність виявляється в умінні розв'язувати проблеми (проблемні завдання в певній предметній галузі), проектувати власну діяльність, що вирізняється якістю і результативністю. Ступінь сформованості функцій компетентності внутрішньо зумовлена її структурою.

Оскільки компетентність - це основа діяльності, структуру поняття компетентності можна зіставити зі структурою діяльності, до складу якої входять компоненти: усвідомлення потреби, формування мотиву, вибір способу здійснення діяльності, планування діяльності, перелік дій, виконання дій. Усвідомлення потреби і формування мотиву вимагають від людини певної ерудиції для усвідомленого вибору того, що може задовольнити потребу. При виборі способу задоволення потреби суб'єкт діяльності спирається на свої ціннісні установки, соціальні уявлення про те, що можна робити, а що робити не можна. Для планування діяльності людина має знати закономірності, яким підпорядковується вибраний нею спосіб здійснення діяльності, і процеси, які доведеться застосувати при цьому. Виконання дій неможливе без сукупності знань, на основі яких здійснюється усвідомлений вибір операцій для досягнення мети конкретної дії та правильного виконання цієї дії. Для виконання операції суб'єкт повинен мати певні уміння і навички, а також докласти вольові й емоційні зусилля. Тому до внутрішньої структури компетентності входять знання, пізнавальні та практичні вміння і навички, мотивація, ставлення, цінності й етичні норми, емоції та вольові зусилля.

На підставі цього внутрішню структуру компетентності можна подати у вигляді сукупності компонентів: мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, ціннісно-рефлексивного, емоційно-вольового.

Список використаної літератури

1. Психология развивающейся личности ; под ред. А.В. Петровского. - М.: Педагогика, 1987. - 240 с.
2. Самоненко Ю.А. Психология и педагогика: [учеб. пособ. для вузов] / Ю.А.Самоненко. - М.: ЮНИТИ - ДАНА, 2001. - 277 с.
3. Трубочева С.Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі / С.Е. Трубочева // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи (Бібліотека з освітньої політики) ; за заг. ред. О.В. Овчарук. - К.: К.І.С., 2004. - 112 с.

